

Biskop Atle Sommerfeldt:

Visitaforedrag Asak, Tistedal, Idd og Enningdalen

23.11.2014

Vannet – lokalsamfunnets livskraft

Vannet er livsnerven for befolkningen i Idd, Asak, Tistedal og Enningdalen. Slik har det vært siden isen for ca 10.000 år siden trakk seg tilbake og gjorde landskapet beboelig for våre forfedre og –mødre. Isen skapte et sammenhengende 14 mil langt vannløp fra Flolangen i Nes kommune og til Iddefjorden. De første nordmennene kom hit sørfra og slo seg ned langs iskanten. De dyrket jorda, jaktet vilt, sanket bær i skogen og fanget fisk i elvene og på havet. Om sommeren ble elvene brukt som hovedfartsåre og om vintrene var elvene og fjorden en islagt ferdselsvei.

Langs elvene i Haldenvassdraget videreutviklet folk sine produksjonsmetoder. Vandrevne kvernhus ble anlagt langs elvene slik at bonden kunne utnytte naturens ressurser bedre ved å kverne kornet til mel. På 1300-tallet utviklet man saltkokeriene langs Iddefjorden. Dette medførte stort behov for trevirke til kokingen og på 1500-tallet åpnet det seg et betydelig marked for tømmereksport til Europa. Både lønnsarbeid og lokale økonomiske eliter oppsto som følge av denne bruken av skogen, muliggjort gjennom eksport utenfor lokalsamfunnet. De skogklede områdene langs kysten og Iddefjorden ble som følge av dette avskoget. I 1524 ble det derfor utstedt et kongelig påbud om at adelseiendommen Vestre Os «ikke måtte forhugges i utrensmål». Denne avskogingen førte til at mye av hogsten forflyttet seg fra fjorden til innlandet, muliggjort ved at elveløpet ble utnyttet som transportåre.

Den første tømmerfløtingen på Haldenvassdraget fant trolig sted så tidlig som på slutten av 1300-tallet, og utover på 1400-tallet skapte den ny sysselsetting og forsterket livsgrunlaget for befolkningen langs elvene.

Fram til 1500 år tallet var Tistedalen et folketomt område og den buldrende fossen hadde ingen tiltrekningskraft. Men etter at den første vannsaga kom i drift på 1500-tallet steg befolkning raskt, i takt med antall sagbruk. Soknepresten i Asak slo i 1665 fast at det på Asak-siden var 43 arbeidsføre menn over 12 år og et liknende antall på Idde-siden.

Svensker, leiledninger, husmenn og småbønder fra blant annet Enningdalen søkte til Tistedalen hvor det var arbeid å få. Arbeidet på sagbrukene var knallhardt og organisert i 12-timers skift, med stor fare for liv og helse. Det vokste raskt fram et arbeidersamfunn av «sævvækæller» og «sævvækjerringer» som var preget av samhold og solidaritet. De utgjorde et adskilt og annerledes samfunn enn brukseierne og kapitaleierne i Halden som høstet frukten av deres hendes gjerninger. Kampen om de rike naturressursene i skogen førte også til at lokalbefolkningen lå i stadige konflikter med svenskene på 1600- og 1700-tallet. De historiske grensekonfliktene er i dag manifestert for oss gjennom den monumentale Fredriksten festning, påbegynt i 1661. Også kommunevåpenet og valgspåket «Gud med oss» - det eneste kommunen i Norge med en bibelsk referanse – ble bestemt allerede i 1665 i etterkant av svenskekrigen, og sier også noe om den dramatiske historien. Tolkningen av dette valgspåket

ble svært virkningsfullt behandlet av konfirmantene i temagudstjenesten onsdag kveld. Grensebygdenes strategiske beliggenhet har gjort lokalsamfunnene vel kjent med krigens brutale virkelighet. Kulehullene i Prestbakke kirke fra slaget i 1808 vitner om dette og kunne danne grunnlag for årlige fredsgudstjenester for å feire at krig og fiendskap kan overvinnnes. At den gamle gallerilosjen for storfolket nå er blitt orgelgalleri vitner også om hvordan den helhetlige bibelske fredsforståelsen – *shalom*, fred med likeverd og rettferdighet – er utvidet i kirkens historie.

Et lokalsamfunns historie er viktig for identiteten til menneskene som bor her, ikke minst i tider som vår egen der samfunnet og levemåter forandrer seg svært hurtig. Det er derfor svært gledelig at **Idd og Enningdalen historielag** har over 600 medlemmer og driver et omfattende arbeid.

Virksomheten langs Tista la grunnlaget for at ladestedet Halden på 1500-tallet vokste frem som utskipningshavn for trelast til blant annet Holland og England. Tømmeret som ble videreforedlet og skipet ut fra Halden førte også til import av nye impulser og ny teknologi. Det er derfor ikke tilfeldig at den mekaniserte industrialiseringen av Norge først fikk fotfeste i Halden. Bomulds spinneriet i Tistedalen, etablert i 1813, er det første faste og helårige industrimiljø i Norge. Siden kom Cathrineholm Jernværk, møller og andre virksomheter knyttet til vann-kraften. På slutten av 1800-tallet kom steinhoggervirksomheten langs Iddefjorden som en ny industri. I storhetstiden på begynnelsen av 1900-tallet arbeidet 2000 mann der, mange av dem arbeidsinnvandrere.

Samfunnsutviklingen la grunnlaget for økt levestandard, bedre folkehelse og økt kunnskap, men også til skjerpede motsetninger mellom sosiale klasser og næringer og med betydelige kulturforskjeller og levemåter. Industriarbeiderne ble godt og synlig organisert i fagbevegelsen, mens de mange tjenestefolkene på storgårdene var langt mer usynlige. Tor Hafsrøds fortelling i Ida fra 2014 om tjenestejentene Elisabeth Karlsen og Else Engebretsen på Ør gård i Idd løfter frem noen av skog- og bondesamfunnets slitere på en flott måte.

I dag er Haldensamfunnet inne i en ny, stor endring der de gamle industrier omstilles og nye kommer til. Igjen kommer det innvandrere til Halden, noen av dem som flyktninger i behov av beskyttelse, men de aller fleste er tiltrukket de gode bomiljøene. Halden er Norges tredje mest attraktive kommune å flytte til. Det vil bety at mange vil bo i Halden, men ha arbeid utenfor lokalsamfunnet. Derfor er lokalmiljøets kvaliteter svært viktige, men også at tidsoverskuddet til aktiviteter utenfor familien blir redusert for de mange nye og velutdannede familiene som bosetter seg her. Men aktiviteter knyttet til å utvikle et godt bomiljø der familiene kan delta, danner grunnlaget for et nytt og levende kultur- og idrettsmiljø.

I slike omstillingsperioder blir behovet for forankring og ny identitetsdanning stor, og det blir særlig viktig at de som sliter med å holde følge med de nye kravene til prestasjoner og omstillinger gis trygghet for inntekt og helse. Det er fellesskapets forpliktelse å bidra til at alle blir inkludert med verdighet i det nye Halden og ikke tillater at nye klasseskiller utvikles.

Vannet – lokalkirkens livskraft

Det vannet som gjennom hele lokalsamfunnets historie har vært en kilde til liv og utvikling, har også i 1000 år vært en kilde til liv og salighet. Siden 1200-tallet har vannet i døpefonten i Idd kirke forenet stadig nye generasjoner med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og gitt mennesker håp og forankring i en virkelighet som i ulike epoker har vært preget av både armod, slit, marginalisering og krig.

Mange mennesker i dagens Halden bærer på skam, selvforakt, utenforskap og rotløshet. Dåpens vann forener oss med det samme håp og løfte som generasjonene før oss. I messingfatet i døpefonten i Idd kirke er inngraverte: «*Ligesom Fordømmelsen er kommen ofver Alle Menniske Formedels it Menniskis Synd Saa er oc Lifsens Retferdighed kommen ofver Alle Meniske For den Eenis Retferdighet*». Forankringen til tidligere generasjoner er også svært tydelig i døpefonten i Asak kirke der midtpartiet er en ryggvirvel fra et hvalskjelett som ble funnet i Tista, under fossen, trolig i 1682. Og da Prestebakke kirke stod ferdig i 1795 var det naturlig å bruke den gamle klebersteindøpefonten fra middelalderkirken som stod på Kirkebøen.

Den norske kirke er fortsatt Haldensamfunnets dominerende institusjon for religiøs tilhørighet. 73,8 % av befolkningen i Halden kommune – mer enn 22.000 mennesker – er **medlemmer** i Den norske kirke, en andel som har holdt seg stabil de siste årene.

I 2013 ble 60,8 % av alle født i Halden kommune **døpt** i Den norske kirke. Dette er noe lavere enn gjennomsnittet de siste fem årene, og samsvarer med en trend vi ser i hele Den norske kirke. Det er flere foreldre som er medlemmer i Den norske kirke som velger å ikke bære barna sine til dåp. Dette har både Den norske kirke nasjonalt og Borg bispedømmeråd identifisert som en hovedutfordring i strategien for Den norske kirke i Borg, som vil bli vedtatt etter en omfattende konsultasjonsprosess av bispedømmerådet i desember.

Her i Asak, Tistedal, Idd og Enningdalen har dere allerede tatt tak i denne utfordringen og er en ressurs for hele bispedømmet i arbeidet fremover. Dåpspermen er et verdifullt hjelpemiddel. Materialet plasserer på en flott måte barnet i grenselandet mellom lokal kirke, lokalsamfunn og den globale kirke. Når dere nå systematisk inviterer alle nyfødte til dåp, er veldig bra. Likeledes er de nye trosopplæringsarenaene viktige steder for å invitere til dåp.

Det er en styrke for trosopplæringen at den ledes av en vigslet kateket og at dere ser hele Halden i sammenheng. Jeg har også merket meg at dere er opptatt av å utvikle tiltakene tverrfaglig og som tydelige breddetiltak, slik at oppslutningen til tiltakene øker.

Konfirmantkullene har i flere år vært økende i Asak, og med noe mer variasjon i de tre andre soknene. Onsdag kveld var jeg med på en svært stimulerende temagudstjeneste for konfirmanter og speidere i Tistedal kirke, der konfirmantene fikk rikelig rom til å sette sitt preg på gudstjenesten. Basert på alt det gode arbeidet som allerede skjer i konfirmantundervisningen, felles gudstjenester, kor, leir og musikalprosjekt er det viktig å videreutvikle og forsterke ungdomstilbudet slik at flere kan finne seg til rette i et involverende, rusfritt og myndiggjørende ungdomsmiljø. Gjennom deltakelsen i **Kirkens**

Nødhjelps fasteaksjon ser ungdommen her i bygdene seg som en del av det store arbeidet med å forandre verden til beste for de som lever i undertrykkelse og nød.

Presset for å fremstå mest mulig «vellykket» og med «perfekt» utseende kan oppleves stort også for ungdom i Halden, slik samtalen med rektor og lærere på **Halden videregående skole** bekreftet. Kirkens oppgave er å se de menneskene som sliter og skape samværsformer og «**trygge rom**» som gir håp, verdi og mestringsfølelse. Kirkens budskap om Guds kjærlighet i Jesus Kristus gir livshjelp og forankring for dagens barn og unge i en verden som ofte kan være nådeløs. **Småbarnssang med familiemiddag** i Asak og Idd er gode tiltak for inkludering og involvering der tre generasjoner har gjensidig glede av hverandre på tvers av familietilhørighet. Ikke minst var det fint å se hvordan den 3.generasjonen – pensjonistene – var gode ressurspersoner i tjenestetilbudet til de unge familiene.

Siden forrige visitas har den gjennomsnittlige **gudstjenestedeltakelsen** gått noe ned i alle sokn, med unntak av Asak. Det er viktig at en finner ut av årsakene til dette og utvikler tiltak som kan snu denne trenden. Også her forstår jeg at nye samarbeidsmønstre med aktører og grupper i lokalsamfunnet har god oppslutning og kan danne grunnlag for en ønsket økning. De gode erfaringene fra årets **Grenserittgudstjeneste** viser at det er mye å hente på gudstjenestesamarbeid, spesielt på utvalgte arenaer der folk flest samles.

For individuell åndelig fordykning og fellesskap i mindre grupper representerer retreatarbeidet ved **Tomasgården** et viktig supplement til det regulære gudstjenestelivet. De relativt små, men rike kirkerommene gir gode muligheter for å utvikle en mer individuell og meditativ spiritualitet der Tomasgården og bispedømmets åndelige veiledere og rettretledere kan være gode ressurser.

Det blir gjort et svært godt arbeid med de regelmessig tilrettelagte gudstjenestene i **Møtsted kirken**, som både er gode spesialgudstjenester og gudstjeneste der alle får fordypet sin deltagelse og kristne livstolkning, slik jeg og alle som deltok på tirsdagens gudstjeneste opplevde. **Gledessprederne** er det sentrale ressursmiljøet i disse gudstjenestene og de gir et levende og sterkt vitnesbyrd om dåpslivets og evangeliets myndiggjørende og frigjørende kraft. Det mangeårige arbeidet drevet av familiene, ansatte og frivillige skaper mer himmel på jord for alle tilstedeværende og er en kilde til et bedre og mer inkluderende lokalsamfunn langt utover dem som samles til gudstjenestene og korøvelsene.

Biskopen har godkjent at menighetene i Asak, Tistedal, Idd og Enningdalen bruker en tidligere oversettelse av **Herrens bønn**, annerledes enn de aller fleste menighetene i Borg bispedømme og Den norske kirke. Det er ønskelig at menighetsrådene ved neste godkjenning innfører Herrens bønn i den versjonen Kirkemøtet har vedtatt og at en allerede nå bruker den nye oversettelsen i alle trosopplæringstiltakene, inkludert konfirmantundervisningen. Det er uheldig om dagens konfirmanter ikke lærer den oversettelsen av Herrens bønn som brukes i de aller fleste gudstjeneste i Den norske kirke.

I de nærmeste årene skal erfaringene med den nye **gudstjenesteliturgien** evalueres. Det er viktig at menighetsrådene deltar aktivt i denne og foretar de justeringene som er ønskelig,

gjærne med målsettingen at den felles grunnordning som dere på utmerket vis klarte å få til her på Idde-siden, resulterer i en felles grunnordning for hele Halden.

Andelen gudstjenester med **nattverd** har økt siden siste visitas, men ligger fortsatt betydelig under resten av bispedømmet. I Asak, Tistedal, Idd og Enningdal feires det nattverd på fra 52 % til 29 % av gudstjenestene, mens gjennomsnittet i bispedømmet er 60 %. Kirkemøtet har vedtatt at det ved innføringen av den nye gudstjenesteordningen normalt skal feires nattverd ved hovedgudstjenesten. Slik uttrykker Kirkemøtet hvor viktig det er å gi mennesker et fast holdepunkt der Kristi tilstedeværelse i våre liv uttrykkes i et raust gjestebud som skaper et bærekraftig fundament for tro og liv, uavhengig av våre følelser og stemninger. Gjennom forkynnelse, sjelesorg, undervisning og tilgjengelighet må dette prege kirkens møte med menneskene også her i Asak, Tistedal, Idd og Enningdalen. Borg biskop har derfor sagt at det bør feires nattverd i 2/3-del av gudstjenestene. I løpet av et toårsperspektiv bør det være en realistisk målsetning å nå dette, også i disse fire soknene. Det er en særlig prioritet å legge til rette for nattverdfeiring på gudstjenester tilknyttet **trosopplæringen**.

Menighetsrådene i Asak, Idd og Enningdalen har «**Romaniaksjonen i Halden**» som misjonsprosjekt. Etter at aksjonen ble etablert i 1990 har mange foreninger både i byen, bygdene og kirken samlet inn betydelige beløp til Betesdaheimene i Galati. Det er naturlig at dette engasjementet nå suppleres med prosjekter knyttet opp til global evangelisering, trosopplæring og kirkebygging i samarbeid med en av organisasjonene som er med i **Samarbeidet Menighet og Misjon (SMM)** i bispedømmet.

Den norske kirke i lokalsamfunnet i årene fremover

Den norske kirke både er, vil og skal være med i det spennende arbeidet for å videreutvikle et livskraftig og bærekraftig lokalmiljø for kommende generasjoner. Befolkningens tillitsvalgte i kommunens politiske ledelse løfter for det første frem inkludering og mangfold og dernest ivaretagelse av alle, særlig de mest utsatte barn og unge. Det er naturlig at dette også legger føringer for kirkens strategi i årene som kommer. Den norske kirkes må forsterke kommunens visjoner om å skape et inkluderende lokalsamfunn og der vi ikke minst på en særskilt måte skal være en ressurs for lokalsamfunnet for at de sårbare og ekskluderte gis mulighet til å bidra til i å bygge *shalom* i lokalsamfunnet. Et særlig ansvar har vi også for å bidra til at mennesker tilknyttet andre religioner, ikke minst islam, finner seg godt til rette her og gis like muligheter på f.eks. arbeidsmarkedet og boligmarkedet. Jeg er derfor meget godt fornøyd med at fellesrådet legger så stor vekt på behovet for en muslimsk gravplass i sin dialog med kommunens ledelse. Det gir et meget uheldig signal om muslimers plass i Haldensamfunnet at dette enda ikke er på plass.

Diakonen er tillagt rollen å lede lokalkirkens diakonale arbeid og de frivillige medarbeidere innenfor diakonien – kirkens arbeid for utsatte, sårede, slitne og oversette mennesker. Diakonens oppgave i Den norske kirke er å være en formidler mellom og tilrettelegge for samhandling med spesialiserte, diakonale institusjonene, humanitære aktører, kommunens behov for forsterkinger og menneskers behov for livshjelp og ledsagelse, ikke minst for å få oppfylt de rettighetene de har for tilskudd og tilrettelegging. Diakonen har også et særlig ansvar for at forkynnelse og gudstjenesteliv reflekterer kirkens involvering i utsatte

menneskers liv, lokalt og globalt. Det må bli en høyt prioritert oppgave for menighetsrådene og fellesrådet å utvikle en ny og felles **diakoniplan** for hele Halden i tråd med denne forståelsen av diakoni og diakonens rolle.

Diakonens ledelse av **Sorg og omsorg**, deltagelse i tverrfaglig team på **lindrende enhet** og i utarbeidelse av **kraftplan** for Halden kommune er med å styrke kommunen i viktige samfunnsoppgaver er gode eksempler på en slik rolle for diakonen, likledes hennes involvering i Gledessprederne. Kirken i Tistedal sitt 12 år lange samarbeid med **Kriminalomsorg i frihet** er et viktig diakonalt tiltak som bidrar til både myndiggjøring og rehabilitering for noen av de som faller utenfor. Det vil ikke være unaturlig at dette samarbeidet utvides til også å inkludere arbeidstrening for ungdom, gjerne i samarbeid med for eksempel **Kirkens Bymisjon**.

Det er gledelig at Den norske kirke etter visitasen i Halden i 2013 nå er med i kommunens **kriseteam**, slik det er vanlig mange andre steder. Det er en viktig forsterkning av beredskapen når store og små katastrofer rammer lokalmiljøene, og gjør oss i stand til raskere å bidra med kompetanse, tilrettelegging og oppfølging.

Fellesrådet har kommet med viktige innspill i utviklingen av den nåværende **kommuneplanen** og viser hvordan Den norske kirke kan bidra i utviklingen av hele Haldensamfunnet. Når kommuneplanen nå skal rulleres og blir sendt ut på ny høring er det viktig at menighetsrådene og fellesrådet også denne gangen involverer seg i prosessen både med forslag til forbedringer og hvordan eksisterende og eventuelt nye tiltak kan knyttes til planens målsettinger. Dette vil være en god konkretisering av den nye strategiplanen for hele Borg bispedømme der lokalsamfunnet i god luthersk tradisjon er en av de tre viktigste arenaene for kirkens engasjement. De faste, månedlige samhandlingsmøtene som kommunens ledelse i etterkant av møtet på onsdag nå har tatt initiativ til, gir økte muligheter for begge parter til gjensidig forsterking i arbeidet med det gode lokalmiljø.

Den norske kirkes rolle i utviklingen av **den norske skolen** kan ikke overvurdres. I dag gir mønsterplanen et godt fundament for et nytt og annerledes samarbeid mellom skole og kirke. Jeg er meget tilfreds med at kirken etter visitasen i Halden nå har laget en utmerket plan for kompetansetiltak i (K)RLE-faget tilpasset mønsterplanens ulike kompetansemål på de ulike årstrinnene som kan anvendes på alle grunnskolene. Tilbakemeldingen fra skoleledelse og lærere på presentasjonen av planen under denne visitasen var meget god. Samarbeidet kan i årene fremover også utvides til å gjelde åttende til tiende trinn, andre fag og samarbeid om sorgbearbeiding.

Et annet samarbeidsområde er **helse- og omsorgssektoren**. Etter en innledende sangstund på **Solheim senter** hadde vi et meget stimulerende og mulighetssøkende møte med kommunens ledelse innenfor denne sektoren om å videreutvikle samarbeidet i lys av de store endringene som skjer innenfor helse- og omsorgstjenestene.

Helsedepartementet har presisert at kommunen har ansvar for å oppfylle alle tilskuddsmottageres rettighet til **religionsutøvelse** og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn har, sammen med Helsetilsynet og Helsedirektoratet, utviklet en veiledning

for ansatte og ledelse til å gjennomføre dette. Kommunen fokuserer sterkt på personsentrerte omsorgstjenester, blant annet gjennom et kompetansehevende prosjekt med Høgskolen i Østfold, og det var enighet om at det ligger vel til rette for å etablere gode rutiner også når det gjelder tilrettelegging av tros- og livssynsutøvelse.

Borg bispedømme har spisskompetanse til å veilede tjenesteyterne i utvikling av kartleggingskompetanse og trygghet i å forholde seg klokt til eksistensielle og religiøse problemstillinger hos tjenestemottakerne. Jeg er glad for at det i møtet ble enighet om et forsterket kompetansehevende samarbeid mellom helse- og omsorgstjenesten, bispedømmerådets spesialkompetanse og lokalkirken. Dette utviklingsarbeidet bør også omfatte tilrettelegging for pastorale tjenester og religionsutøvelse på den private helseinstitusjonen **Bakke Senter for Mestring og Rehabilitering AS**, som jeg hadde glede av å besøke.

Det er bra at en nå vil bosette noen flere **flyktninger**, ca 15 personer i året, men det er enda et stykke igjen til en tar i mot det antallet staten anmoder om. Haldens historie som en innvandrerkommune og tradisjon som grenseløser for flyktninger bør gjøre det mulig å oppfylle hele anmodningen i årene som kommer.

Kommunens **kulturplan** sendes nå ut på høring. Det er min vurdering at det er gode muligheter for at kommunens kulturarbeid kan legge til rette for en enda tettere samhandling mellom, kirken og andre aktører innen kulturlivet. Det er gode grunner til å tenke mer offensivt om kirkens **kultursatsning** og aktivt tilrettelegge for et stort mangfold av kulturuttrykk i kirkene. Kirkebyggene både i Asak, Tistedal, Idd og Enningdalen er viktige lokale kulturarenaer utenfor bykjernen, slik vi fikk et fremragende eksempel på under torsdagens **kulturkveld i Prestebakke kirke**. Sammen med en felles kommunikasjonsstrategi for hele Den norske kirke i Halden som synliggjør det brede spekter av kunst, brukskunst og kulturaktiviteter kirken allerede er involvert i, og et utvidet samarbeid med **Kultursalen** og andre aktører i programutvikling og markedsføring, kan Den norske kirkes bidrag til et levende lokalmiljø også utenfor bykjernen forsterkes.

Kirken vil også være en naturlig samarbeidspartner for å videreutvikle Halden som **turistby**. Her vil omvisning i kirkene og på kirkegårdene og ferdigstillelse av **pilegrimsleden** gjennom Enningdalen og frem til svenskegrensen i samarbeid med kommune og fylkeskommune, være viktige elementer.

Kommuneadministrasjonens økonomi er fortsatt stram og også kirken må være med å bidra til at den forbedres. Jeg har merket meg at det er gjort et betydelig **vedlikeholdsarbeid** på flere av kirkene og kapellene og at Asak har fått en svært funksjonell kirkestue siden forrige visitas i 2006. Samtidig er det store utfordringer på Idd kirkegård både med drenering og plassbehov, og den bygningstekniske tilstanden på Asak kirke synes å være kritisk. Kirken har også tatt uforholdsmessig store kutt i forhold til andre sektorer, noe Kostra-tallene dokumenterer. Det er derfor nødvendig at kirkens driftsbudsjett nå styrkes noe slik at lovpålagte oppgaver kan opprettholdes med en rimelig kvalitet.

Samtidig vil jeg utfordre menighetsrådene til å utvikle en ny **Aksjon Ansvar** som legger til rette for ressursmobilisering i lokalsamfunnet og blant medlemmene, også økonomisk, slik at Den norske kirke i Halden får større anledning til å realisere de mange mulighetene vi har.

Stab, råd og utvalg

Menighetsrådene i Asak, Tistedal, Idd og Enningdalen og **Halden kirkelige fellesråd** er svært kompetente, sitter med et godt innblikk i hva som skjer i lokalmiljøene og virker solid rustet til å ta tak i de strategiske utfordringene som ligger i de mange mulighetene kirken har på «Idde-siden» i fremtiden. Alle **ansatte** gjør en stor innsats og fremstår som en reflektert, velfungerende og dedikert stab med klare mål og visjoner for fremtiden. **Prestenes** forkynnelse er, slik jeg har hørt den under visitasen og i samtaler med dem, trygt forankret i Den norske kirkes bekjennelse og båret av en dyp motivasjon til å forkynne evangeliet i en ny tid og til nye generasjoner.

Det har også vært svært inspirerende å møte de mange **frivillige** i kirken på ulike treffpunkter gjennom visitasuken. Og en dyptfølt takk til alle dere som har lagt ned betydelige ressurser i denne visitasen, og gjort den til en minneverdig opplevelse for meg.

Utgang: Frihet og forankring

Etter en ukes visitas har jeg møtt en vital kirke i et vitalt lokalsamfunn, der mange gode krefter er med å bygge et fremtidsrettet lokalmiljø tuftet på bærekraftige verdier.

På samme måte som elvene og vannet har skapt livsgrunlaget helt siden de første haldensere slo seg ned her i traktene for 10.000 år siden, har dåpens vann gjennom 1000 år gitt befolkningen del i den frihet og forankring som er grunnfestet i Guds nåde. Budskapet om og invitasjonen til Guds nåde skal vi fortsette å dele raust ut til menneskene som bor her, helt til Jesus kommer tilbake.

Forankringen ligger i kirkens budskap om at Gud gjennom dåpen handler for oss, gir oss del i sin nåde og tar oss inn i sin kirke. Mer trenger vi ikke. Det er ikke slik at troen skal vokse seg så sterk at vi en dag kvalifiserer til å få del i alt som Gud vil gi oss. Det får vi i startgave. Livet etterpå handler om å oppdage hva vi fikk i dåpen og finne trygghet og glede i at jeg helt fra starten av får være et Guds barn og at det er Gud som holder meg fast. Det er friheten som setter oss i stand til å leve ut dåpslivet til beste for hverandre, i kirke og samfunnsliv.

Jeg vil ønske dere Guds rike velsignelse med å fortsette å ledsage mennesker i Asak, Tistedal, Idd og Enningdalen til et liv i forankring og frihet, der Guds nåde er det som bærer gjennom alt – i glede og i sorg. Slik skal vi som lokalkirke også i fremtiden fortsette å bidra til mer himmel på jord, også her på Iddesiden i Halden kommune.

Fredrikstad 23.november 2014

Atle Sommerfeldt

Biskop i Borg